

Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία - 21/11/2010

- [Πολιτική](#)
- [Ελλάδα](#)
- [Οικονομία](#)
- [Τέχνες](#)
- [Κόσμος](#)
- [Αθλητισμός](#)
- [Επιστήμη-Τεχνολογία](#)
- [Αυτοκίνητο](#)
- [Media](#)

[Επιστροφή](#)

Έντυπη Έκδοση

Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Κυριακή 21 Νοεμβρίου 2010

Η ΑΔΡΑΝΕΙΑ ΘΑ ΕΧΕΙ ΣΥΝΤΟΜΑ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Για να ξεφύγουμε από τα δίχτυα που έχουμε παγιδευτεί

Κάτι να κάνουμε, αν και δεν ξέρουμε τι

Του SLAVOJ ZIZEK *

Στη Μαδρίτη, στην Αθήνα, στο Βουκουρέστι και στο Παρίσι, η οργή του λαού μαρτυράει την κοινωνική απόγνωση και τη βαθύτατη επιθυμία για αλλαγή. Ομως, για την ώρα, απουσιάζει η πολιτική στρατηγική η οποία θα επιτρέψει την πραγματοποίηση αυτής της αλλαγής, καθώς και η ελπίδα ότι θα επιτύχει. Μήπως πρέπει να διακινδυνεύσουμε ν' αφήσουμε να χαθεί αυτή η ευκαιρία, προβάλλοντας ως δικαιολογία το επιχείρημα ότι δεν υφίστανται ακόμα οι συνθήκες για την υλοποίησή της; Ή μήπως πρέπει να βάλουμε στοίχημα ότι, καμιά φορά, «συμβαίνει το ανέφικτο»;

Στις αρχές του 20ού αιώνα, η Αριστερά γνώριζε τι έπρεπε να κάνει. Σήμερα τα συνδικάτα αναζητούν την ταυτότητά τους στο πλαίσιο που τίθεται από νέα τάξη πραγμάτων.

Τα κινήματα διαμαρτυρίας που ξέσπασαν φέτος στην Ευρώπη ενάντια στις πολιτικές της λιτότητας -στην Ελλάδα και στη Γαλλία κυρίως, αλλά σε μικρότερο βαθμό και στην Ιρλανδία, στην Ιταλία και στην Ισπανία- αποτέλεσαν την αφορμή για να εμφανιστούν δύο σενάρια. Το πρώτο, κατασκευασμένο από την εξουσία και τα μέσα ενημέρωσης, στηρίζεται στην αποπολιτικοποίηση της κρίσης: τα περιοριστικά δημοσιονομικά μέτρα που επιβάλλουν οι κυβερνήσεις δεν προβάλλονται ως πολιτική επιλογή αλλά ως μια τεχνική απάντηση που πρέπει να δοθεί στις πιεστικές απαιτήσεις που προκαλούν τα χρηματοοικονομικά προβλήματα. Υποστηρίζεται, δε, ότι, εάν επιθυμούμε τη σταθεροποίηση της οικονομίας, πρέπει να σφίξουμε το ζωνάρι. Το άλλο σενάριο, εκείνο που

ασπάζονται οι απεργοί και οι διαδηλωτές, θεωρεί ότι τα μέτρα λιτότητας δεν είναι τίποτε άλλο από ένα εργαλείο που χρησιμοποιεί το κεφάλαιο για να ξηλώσει και τα τελευταία απομεινάρια του κράτους πρόνοιας. Στη μία περίπτωση, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παρουσιάζεται ως διαιτητής, ο οποίος επιδιώκει με ζήλο να επιτύχει τον σεβασμό της τάξης και της πειθαρχίας· στη δεύτερη περίπτωση, υποδύεται άλλη μια φορά τον χωροφύλακα του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού τομέα.

Όσο κι αν κάθε μία από αυτές τις δύο οπτικές εμπεριέχει κάποια ψήγματα αλήθειας, είναι εξίσου απόλυτα λανθασμένες. Είναι προφανές ότι η αμυντική στρατηγική των ευρωπαίων ηγετών δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι το τεράστιο έλλειμμα των κρατικών προϋπολογισμών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στα δεκάδες δισεκατομμύρια που καταβρόχθισε η διάσωση των τραπεζών, όπως επίσης και το γεγονός ότι οι πιστώσεις που δόθηκαν στην Αθήνα θα χρησιμοποιηθούν κατά κύριο λόγο για την αποπληρωμή του χρέους της στις γερμανικές και στις γαλλικές τράπεζες. Ο μόνος λόγος για τον οποίο χορήγησαν βοήθεια στην Ελλάδα ήταν για να συνδράμουν τον ιδιωτικό τραπεζικό τομέα.

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ

Από την απέναντι πλευρά, η επιχειρηματολογία των δυσареστημένων προδίδει άλλη μια φορά την τεράστια φτώχεια της σύγχρονης αριστεράς: δεν περιλαμβάνει κανένα προγραμματικό σκέλος και αρκείται στο να ανάγει σε ζήτημα αρχής την άρνηση της κατάργησης των κοινωνικών κεκτημένων. Η ουτοπία του κοινωνικού κινήματος δεν συνίσταται πλέον στην αλλαγή του συστήματος αλλά στο να πείσει τον εαυτό του ότι το ίδιο το σύστημα μπορεί να συναινέσει στη διατήρηση του κράτους πρόνοιας. Απέναντι στην αμυντική αυτή θέση, μπορεί να προβληθεί μια ένσταση η οποία δύσκολα απορρίπτεται: εάν παραμείνουμε μέσα στα όρια που μας επιβάλλει το παγκοσμιοποιημένο καπιταλιστικό σύστημα, τότε δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να συναινέσουμε στις θυσίες που ζητούνται από τους εργαζόμενους, τους φοιτητές και τους συνταξιούχους.

Ένα πράγμα είναι σίγουρο: μετά από δεκαετίες κράτους πρόνοιας κατά τη διάρκεια των οποίων οι δημοσιονομικές περικοπές ήταν περιορισμένες και συνοδεύονταν πάντα από την υπόσχεση ότι μια μέρα θα επιστρέψαμε στην προηγούμενη κατάσταση, περνάμε τώρα σε μια διαρκή περίοδο έκτακτης ανάγκης. Πρόκειται για μια νέα εποχή, η οποία μας υπόσχετα ολοένα αυστηρότερα προγράμματα λιτότητας, προοδευτικά αυξανόμενες περικοπές στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και των συντάξεων, καθώς επίσης και τη συνεχώς εντεινόμενη επισφάλεια της εργασίας. Με την πλάτη κολλημένη στον τοίχο, η αριστερά οφείλει να αποδεχθεί μια εξαιρετικά δύσκολη πρόκληση: να εξηγήσει ότι η οικονομική κρίση είναι κατ' αρχήν μια πολιτική κρίση, δηλαδή ότι δεν πρόκειται για κάποια «φυσική» διαδικασία ή νομοτέλεια, καθώς και ότι το υπάρχον σύστημα προκύπτει από μια σειρά αποφάσεων οι οποίες είναι από τη φύση τους πολιτικές. Ταυτόχρονα, η αριστερά δεν πρέπει να ξεχνάει ότι το παρόν σύστημα, για όσο διάστημα παραμένει κανείς μέσα στο πλαίσιο που αυτό ορίζει, υπακούει σε μια λογική η οποία -κακώς- παρουσιάζεται ως φυσικός νόμος και της οποίας δεν είναι δυνατόν να παραβιαστούν οι κανόνες χωρίς να προκληθεί οικονομική καταστροφή.

Θα ήταν αυταπάτη να ελπίζει κανείς ότι η κρίση που συνεχίζει το καταστροφικό έργο της θα έχει μονάχα περιορισμένες συνέπειες και ότι ο ευρωπαϊκός καπιταλισμός θα συνεχίσει να εγγυάται ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής στην πλειονότητα του πληθυσμού. Και το να ποντάρει κανείς μονάχα σε ενδεχόμενες ευνοϊκές περιστάσεις για να μετριάσει τις επιπτώσεις αποτελεί μια πολύ περιεργή αντίληψη περί ριζοσπαστισμού... Βέβαια, αυτό που μας λείπει δεν είναι οι αντικαπιταλιστές. Κατακλυζόμαστε κυριολεκτικά από κατηγορητήρια ενάντια στις φρικαλεότητες του καπιταλισμού: κάθε μέρα εμφανίζονται ολοένα και περισσότερες δημοσιογραφικές έρευνες, τηλεοπτικά ρεπορτάζ και βιβλία που επιτυγχάνουν υψηλές πωλήσεις, στα οποία γίνεται λόγος για βιομήχανους που καταστρέφουν το περιβάλλον, για διεφθαρμένους τραπεζίτες που απολαμβάνουν αστρονομικά μπόνους τη στιγμή που οι τράπεζες τους απομυζούν αχόρταγα το κρατικό χρήμα, για προμηθευτές αλυσίδων ένδυσης οι οποίοι απασχολούν μικρά παιδιά τα οποία εργάζονται δώδεκα ώρες την ημέρα.

Κι όμως, όσο αιχμηρή κι αν φαίνεται η λεπίδα των κριτικών, στομώνει αμέσως μόλις βγει από το θηκάρι της, γιατί ποτέ δεν αμφισβητεί το φιλελεύθερο-δημοκρατικό πλαίσιο στο εσωτερικό του οποίου ο καπιταλισμός διεξάγει το καταστροφικό έργο του. Ο στόχος που προβάλλεται, είτε ρητά διατυπωμένος είτε με έμμεσο τρόπο, συνίσταται απaráλλακτα στη θέσπιση ενός ρυθμιστικού πλαισίου για τον έλεγχο του καπιταλισμού (το οποίο θα λειτουργεί κάτω από την πίεση που θα ασκούν τα μέσα ενημέρωσης, ο νομοθέτης ή οι αστυνομικές έρευνες που θα διεξάγονται από έντιμους αστυνομικούς), ενώ δεν αμφισβητούνται ποτέ οι θεσμικοί μηχανισμοί του αστικού κράτους δικαίου.

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ

Σε αυτό ακριβώς το σημείο η μαρξιστική ανάλυση διατηρεί όλη της τη φρεσκάδα, κι ίσως μάλιστα σήμερα περισσότερο από ποτέ. Για τον Μαρξ, η ελευθερία δεν αποτελεί ζήτημα πρώτης γραμμής μέσα στην πολιτική σφαίρα, τουλάχιστον όχι η μορφή της ελευθερίας στην οποία αναφέρονται οι διεθνείς θεσμοί όταν κρίνουν μια χώρα: είναι ελεύθερες οι εκλογές, είναι ανεξάρτητοι οι δικαστές, υπάρχει σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Το κλειδί της πραγματικής ελευθερίας πρέπει μάλλον να αναζητηθεί στο «απολιτικό» ζήτημα των κοινωνικών σχέσεων, από την εργασία μέχρι την οικογένεια· σε αυτό το πεδίο, η απαραίτητη αλλαγή δεν είναι δυνατόν να προέλθει από την πολιτική μεταρρύθμιση, αλλά από την αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων μέσα στον μηχανισμό της παραγωγής.

Πράγματι, ποτέ δεν ζητάμε από τους ψηφοφόρους να αποφασίσουν ποιος πρέπει να κατέχει τι, ή να αποφανθούν για τις προδιαγραφές του μάντζι που θα εφαρμοστούν στον χώρο της εργασίας τους. Είναι ανώφελο να ελπίζουμε ότι η σφαίρα της πολιτικής θα συναινέσει στην επέκταση της δημοκρατίας και σε τομείς οι οποίοι εξοβελίζονται μακριά της, οργανώνοντας, για παράδειγμα, «δημοκρατικές» τράπεζες οι οποίες θα τελούν υπό τον έλεγχο των πολιτών. Σε αυτόν τον τομέα, οι ριζοσπαστικές αλλαγές τοποθετούνται πέρα από τη σφαίρα των νομικών δικαιωμάτων.

Φυσικά, τυχαίνουν και περιπτώσεις όπου οι δημοκρατικές διαδικασίες οδηγούν σε κοινωνικές κατακτήσεις. Ωστόσο, οι κατακτήσεις αυτές εξακολουθούν να αποτελούν ένα γρανάζι στον μηχανισμό του αστικού κράτους και ο ρόλος τους συνίσταται στο να εγγυώνται την καλύτερη δυνατή αναπαραγωγή του κεφαλαίου. Συνεπώς, πρέπει να ανατραπούν ταυτόχρονα δύο φετίχ, τόσο το φετίχ των «δημοκρατικών θεσμών» όσο κι εκείνο του αρνητικού αντίστοιχού τους, δηλαδή της βίας.

Στην καρδιά της μαρξιστικής έννοιας της πάλης των τάξεων κυριαρχεί η ιδέα ότι η «γαλήνια» κοινωνική ζωή αποτελεί ένδειξη της (προσωρινής) νίκης της κυρίαρχης τάξης. Από τη σκοπιά των καταπιεσμένων, ακόμα και η ίδια η ύπαρξη του κράτους αποτελεί πράξη βίας, ως μηχανισμός που βρίσκεται στα χέρια της κυρίαρχης τάξης. Αποδεικνύεται, δε, σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκής η αντίληψη σύμφωνα με την οποία η βία δεν νομιμοποιείται ποτέ αλλά μερικές φορές καθίσταται αναγκαία. Σε μια ριζοσπαστική προοπτική για τη χειραφέτηση των ανθρώπων, οι όροι του παραπάνω αξιώματος έπρεπε να αντιστραφούν, η βία των καταπιεσμένων νομιμοποιείται πάντα -αφού ακριβώς η κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει οφείλεται στην άσκηση βίας- αλλά δεν είναι ποτέ αναγκαία: η επιλογή τού εάν θα υπάρξει ή όχι προσφυγή στη βία απέναντι σε έναν αντίπαλο, εξαρτάται απόλυτα από στρατηγικές εκτιμήσεις.

Στην κατάσταση εκτάκτου ανάγκης στο πεδίο της οικονομίας με την οποία βρισκόμαστε αντιμέτωποι, γίνεται αμέσως προφανές ότι δεν έχουμε να κάνουμε με τυφλές χρηματοοικονομικές κινήσεις, αλλά με στρατηγικές παρεμβάσεις, τις οποίες έχουν καταστρώσει μετά από ώριμη σκέψη οι δημόσιες αρχές και οι χρηματοοικονομικοί θεσμοί, δεδομένου ότι επιδιώκουν να εφαρμόσουν μια λύση για την κρίση, η οποία να ανταποκρίνεται στα κριτήριά τους και τελικά να αποβεί προς όφελός τους. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, πώς είναι δυνατόν να μην σκεφτόμαστε τη δυνατότητα της αντεπίθεσης;

Φυσικά, το μόνο αποτέλεσμα που έχουν παρόμοιες εκτιμήσεις είναι ότι κλονίζουν το βόλεμα των ριζοσπαστών διανοουμένων. Καθώς διάγουν βίο άνετο και προστατευμένο, δεν ενδίδουν, άραγε, στον πειρασμό να κατασκευάσουν σενάρια καταστροφής για να δικαιολογήσουν τη διατήρηση του επιπέδου ζωής τους; Για πολλούς από αυτούς, αν πρέπει να γίνει μια επανάσταση, πρέπει να επιχειρηθεί μακριά από τον τόπο τους -στην Κούβα, τη Νικαράγουα, τη Βενεζουέλα- έτσι ώστε, αφ' ενός να ζεσταίνεται η καρδιά τους από το επαναστατικό όραμα, αλλά και να μπορούν ταυτόχρονα να αφοσιώνονται στην προώθηση της καριέρας τους. Όμως, με την κατάρρευση του κράτους πρόνοιας στις προηγμένες βιομηχανικές χώρες, οι ριζοσπάστες διανοούμενοι θα μπορούσαν να βρεθούν μπροστά στη δική τους ώρα της αλήθειας, να επιζητήσουν μια πραγματική αλλαγή, την οποία τώρα μπορούν να πετύχουν.

ΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

Δεν υπάρχει απολύτως κανένας λόγος αυτή η διαρκής κατάσταση έκτακτης ανάγκης στην οικονομία να οδηγήσει την αριστερά να εγκαταλείψει την υπομονετική διανοητική εργασία, η οποία δεν έχει άμεση πρακτική χρησιμότητα. Ωστόσο, σταδιακά, έχει αρχίσει να εκλείπει η πραγματική λειτουργία της σκέψης. Οχι να προτείνει λύσεις για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει «η κοινωνία» -δηλαδή το κράτος και το κεφάλαιο- αλλά να στοχάζεται πάνω στον τρόπο ακριβώς με τον οποίο διατυπώνονται αυτά τα ερωτήματα.

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας καπιταλιστικής περιόδου μετά το 1968, επιβλήθηκε ως κυρίαρχη ιδεολογία η ίδια η οικονομία, δηλαδή η λογική της αγοράς και του ανταγωνισμού. Στον τομέα της εκπαίδευσης, για παράδειγμα, το σχολείο αποτελεί ολοένα και λιγότερο μια δημόσια υπηρεσία που είναι ανεξάρτητη από την αγορά και προβάλλεται ως μία από τις σημαντικότερες προτεραιότητες του κράτους, ένα άβατο όπου καλλιεργούνται υψηλές αξίες, όπως η ελευθερία, η ισότητα και η αδελφοσύνη. Εφαρμόζοντας το ιερό δόγμα «με μικρότερο κόστος, μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα», αφέθηκαν να εισβάλουν στο σχολείο διάφορες μορφές συνεργασίας του ιδιωτικού τομέα με τον δημόσιο. Στο δε πεδίο της πολιτικής, το εκλογικό σύστημα που οργανώνει και νομιμοποιεί την εξουσία εμφανίζεται ολοένα περισσότερο να αντιγράφει το μοντέλο της επιχειρηματικότητας: η εκλογική διαδικασία εκλαμβάνεται ως μια εμπορική συναλλαγή κατά τη διάρκεια της οποίας οι ψηφοφόροι «αγοράζουν» το «εμπόρευμα», το οποίο δημιουργεί την εντύπωση ότι είναι σε θέση να διατηρήσει με τον καλύτερο τρόπο την κοινωνική τάξη, να εξασφαλίσει την τιμωρία των εγκληματιών κ.λπ.

Με βάση την προαναφερθείσα αρχή, ορισμένες λειτουργίες οι οποίες άλλοτε ανετίθεντο στο κράτος (για παράδειγμα, η διοίκηση των φυλακών), στο εξής ιδιωτικοποιούνται (1). Ο στρατός δεν στηρίζεται πλέον στους κληρωτούς, αλλά στους μισθοφόρους. Ακόμα και η κρατική γραφειοκρατία έχει χάσει τον οικουμενικό εγγειανό χαρακτήρα της, όπως αποδεικνύεται κατά κόρον από τους μηχανισμούς που έχει δημιουργήσει ο Μπερλουσκόνι. Στη σημερινή Ιταλία, η αστική τάξη είναι εκείνη που ασκεί άμεσα την εξουσία και την εκμεταλλεύεται ανοιχτά και χωρίς ενδοιασμούς, με μόνο στόχο την προστασία των συμφερόντων της. Ακόμα και οι σχέσεις των ζευγαριών κατέληξαν να υιοθετούν τις λογικές της αγοράς: οι υπηρεσίες που προτείνονται σε καθένα από τα μέλη των μελλοντικών ζευγαριών (για παράδειγμα τα speed datings και οι συναντήσεις μέσω Ιντερνετ ή

γραφείων συνοικεισίων), τα παρακινούν να αισθάνονται τον εαυτό τους ως εμπόρευμα, του οποίου οφείλουν να εξυμνούν τα πλεονεκτήματα και να διαλέγουν τις πιο κολακευτικές φωτογραφίες.

Στις εσχατιές ενός παρόμοιου αστερισμού, ακόμα και η ιδέα μιας ριζικής μεταμόρφωσης της κοινωνίας φαντάζει αδύνατη. Όμως, αυτό ακριβώς το «είναι αδύνατον!» πρέπει να μας κάνει να σταματήσουμε λιγάκι και να σκεφθούμε. Σήμερα, η διάκριση του τι είναι εφικτό και τι ανέφικτο οργανώνεται με περίεργο τρόπο, με την ίδια ακριβώς υπερβολή στην οριοθέτηση της καθημιάς από αυτές τις δύο κατηγορίες. Από τη μια πλευρά, στο πεδίο των δραστηριοτήτων του ελεύθερου χρόνου και των τεχνολογιών, μας σφυροκοπούν καθημερινά με το σύνθημα «τίποτε δεν είναι αδύνατο!», μπορούμε να απολαμβάνουμε μια ευρύτατη γκάμα σεξουαλικών παροχών ή εγκυκλοπαιδικών αρχείων, τραγουδιών, ταινιών και τηλεοπτικών σειρών που προσφέρονται για «κατέβασμα» από το Ιντερνετ, επιπλέον, μπορούμε να ταξιδέψουμε στο διάστημα (εάν βέβαια είμαστε εκατομμυριούχοι). Ακόμα, μας υπόσχονται ότι στο άμεσο μέλλον, με την επεξεργασία και τη χειραγώγηση του ανθρώπινου γονιδιώματος, θα καταστεί «δυνατόν» να βελτιώσουμε στον μέγιστο βαθμό τις σωματικές και τις ψυχικές δυνατότητές μας. Ακόμα και το τεχνολογικό όνειρο της αθανασίας φαίνεται πλέον να εντάσσεται στο πλαίσιο του εφικτού, μέσα από τη μετατροπή της ταυτότητάς μας σε εφαρμογές πληροφορικής, οι οποίες θα μπορούν να μεταφερθούν σε διάφορες ηλεκτρονικές συσκευές.

Αντίθετα, στο κοινωνικοοικονομικό πεδίο, η εποχή μας χαρακτηρίζεται από τη δοξασία ότι η ανθρωπότητα έχει φθάσει στο αποκορύφωμα της ωριμότητάς της, καθώς κατόρθωσε να παραιτηθεί από τις παλιές ουτοπίες που την ταλάνιζαν επί χιλιετίες και δέχθηκε τους περιορισμούς που της θέτει η πραγματικότητα -εννοώντας, βέβαια, την καπιταλιστική πραγματικότητα- μαζί με όλα τα ανέφικτα που την οπλίζουν. Το κυριότερο σύνθημα αυτής της «πραγματικότητας», η ιερή πρώτη εντολή της, είναι το «δεν μπορείτε». Δεν μπορείτε να στρατεύεστε σε μεγάλες συλλογικές δράσεις, γιατί είναι καταδικασμένες να οδηγήσουν στην τρομοκρατία του ολοκληρωτισμού, δεν μπορείτε να γαντζώνεστε από το κράτος πρόνοιας, ειδάλλως θα χάσετε την ανταγωνιστικότητά σας και θα προκαλέσετε οικονομική κρίση, δεν μπορείτε να αποκοπείτε από την παγκόσμια αγορά, εάν βέβαια δεν επιθυμείτε να μετατραπείτε σε δορυφόρους της Βόρειας Κορέας. Η οικολογία, στην ιδεολογική εκδοχή της, προσθέτει σε αυτόν τον κατάλογο και τις δικές της απαγορεύσεις, τις περίφημες ανώτατες τιμές που στηρίζονται στις εκτιμήσεις των ειδικών: «η υπερθέρμανση του πλανήτη οφείλει να μην ξεπεράσει τους δύο βαθμούς».

ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ

Σήμερα, η κυρίαρχη ιδεολογία προσπαθεί να μας πείσει ότι μια ριζική αλλαγή είναι ανέφικτη, ότι είναι αδύνατη η κατάργηση του καπιταλισμού, ότι είναι αδύνατον να δημιουργηθεί μια δημοκρατία η οποία δεν θα περιορίζεται μονάχα στο διεφθαρμένο κοινοβουλευτικό παιχνίδι το οποίο καθιστά αόρατους τους ανταγωνισμούς που διατρέχουν τις κοινωνίες μας. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, ο Ζακ Λακάν, για να υπερβεί τους ιδεολογικούς φραγμούς, αντικαθιστούσε το σύνθημα «τα πάντα είναι δυνατά» με την εξής σοβαρότερη διατύπωση: «Το αδύνατον καταφθάνει».

Ο Εβό Μοράλες στη Βολιβία, ο Ούγο Τσάβες στη Βενεζουέλα και η μαοϊκή κυβέρνηση του Νεπάλ ανήλθαν στην εξουσία με «δικαιες» δημοκρατικές εκλογές και όχι με την εξέγερση. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι, «αντικειμενικά», η κατάσταση τους δεν είναι απελπιστική: βαδίζουν ενάντια στη ροή της ιστορίας και, γι' αυτόν τον λόγο, δεν μπορούν να στηριχθούν σε καμία «αντικειμενική τάση». Το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να αυτοσχεδιάζουν μέσα σε μια κατάσταση η οποία φαίνεται αδιέξοδη. Μήπως όμως αυτό ακριβώς το γεγονός τους προσφέρει επίσης και μια εξαιρετική ελευθερία; Μήπως άραγε δεν βρισκόμαστε κι όλοι εμείς στην αριστερά στην ίδια ακριβώς δύσκολη θέση;

Η κατάσταση μας σήμερα βρίσκεται στον αντίποδα εκείνης που επικρατούσε στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν η αριστερά γνώριζε τι έπρεπε να κάνει, αλλά όφειλε να περιμένει υπομονετικά την κατάλληλη στιγμή για να αναλάβει δράση. Σήμερα, δεν γνωρίζουμε τι πρέπει να κάνουμε, αλλά οφείλουμε να δράσουμε αμέσως, γιατί η αδράνειά μας θα μπορούσε να έχει σύντομα καταστροφικές συνέπειες. Περισσότερο από ποτέ άλλοτε, είμαστε υποχρεωμένοι να ζήσουμε σαν να ήμασταν ελεύθεροι.

(Η παρούσα ανάλυση δημοσιεύθηκε από το «New Left Review», αρ. 64, Λονδίνο, Ιούλιος-Αύγουστος 2010.)

1. (Στμ) Σε αρκετές χώρες -κυρίως αγγλοσαξονικές και ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες- υπάρχουν πολλές ιδιωτικές φυλακές, οι οποίες μάλιστα αποτελούν και έναν εξαιρετικά προσοδοφόρο κλάδο. Φυσικά, παρατηρείται και πλήθος εκτροπών, με χαρακτηριστικότερο πρόσφατο παράδειγμα τον αμερικανό δικαστή που δωροδοκούνταν από ιδιωτική φυλακή για να την τροφοδοτεί με ανήλικους «πελάτες», οι οποίοι καταδικάζονταν για πραγματικά ασήμαντες αφορμές.

*Σλοβένος φιλόσοφος.

© 2010 Χ.Κ.
Τεγόπουλος Εκδόσεις
Α.Ε.